Особливості організації мисливства під час окупації Галичини у Першій Світовій війні

Проців О.Р.
кандидат наук з державного управління
головний спеціаліст Івано-Франківського обласного
управління лісового та мисливського господарства

У статті розглядаються нормативно-правові акти окупаційних органів у частині мисливського господарства, полювання та отримання дозволів на зброю під час окупації Галичини у період Першої Світової війни. Проаналізовано практику правозастосування в організації мисливського господарства.

Ключові слова: мисливство, війна, товариство мисливців, Австро-Угорська імперія.

Особенности организации охоты во время оккупации Галичины в Первой Мировой войне

В статье рассматриваются нормативно-правовые акты оккупационных органов власти в части охотничьего хозяйства, охоты и получения разрешений на оружие во время оккупации Галичины в период Первой Мировой войны. Проанализирована практика правоприменения в организации охотничьего хозяйства.

Ключевые слова: охота, война, общество охотников, Австро-Венгерская империя.

The organization of hunting during the occupation of Galicia in the First World War.

The article highlights the regulations in the field of hunting imposed by occupation authoraties and issuance of permits for weapon during the occupation of Galicia in the First World War. The law enforcement in hunting organization has been analysed.

Keywords: hunting, war, hunting society, Austro-Hungarian Empire

Постановка проблеми. Суспільні конфлікти, які переростають у міждержавні воєнні дії, вносять певні корективи у діяльність органів державної влади, визначаєть особливості державного регулювання у соціально-економічних, гуманітарних та політичних суспільних відносинах. Окупаційна воєнна влада, яка на період воєнних дій заміщає цивільну, корегує вплив державного управління у частині ефективної національної безпеки та правопорядку.

Стан дослідження. Дана проблематика не досліджувалась.

Метою дослідження є аналіз політики окупаційної воєнної влади у сфері державного регулювання ведення мисливського господарства та полювання, обігу мисливської зброї у Галичині під час Першої Світової війни.

Незважаючи на відносно велику кількість наукових праць з проблем державного регулювання, питання особливостей державного регулювання під час воєнних конфліктів не заторкувались.

Висвітлення цієї теми дасть змогу широко проаналізувати всі сторони організації мисливства у Галичині під час воєнних дій, зокрема, Першої Світової війни, які лежать в історичній, економічній, політичній площинах.

Основним завданням дослідження є опис та аналіз стану законодавчого забезпечення правових, економічних, соціальних відносин у сфері державного регулювання мисливства під час Першої Світової війни у Галичині.

Об'єктом дослідження є система державного регулювання ведення мисливства у Галичині під час її окупації у період Першої Світової війни.

Виклад основного матеріалу. З початком суспільних конфліктів, воєн загострюється питання обігу зброї, яка використовується при полюванні. Воєнні дії накладають обмеження на проведення полювань, негативно впливають на популяцію мисливських видів тварин, роботу мисливських товариств. У вирішенні цього питання зростає регулююча роль органів державної влади на окупованих територіях. На території Галичини функції державного управління під час Першої Світової війни перейняла на себе воєнна

адміністрація. Практичну реалізацію державної влади у Галичині у 1915 році здійснював головний комендант польової армії, архикнязь Фридрик, [1, с. 48] який діяв відповідно до повноважень, які було йому передано цивільною владою Австро-Угорщини.

Для врегулювання обігу вогнепальної зброї, яка в тому числі використовувалась для проведення полювання, були призупинені дії законів, що врегульовували порядок обігу зброї та порядок проведення полювання на території Галичини у передвоєнний час. Так, 29.11.1915 року видано Розпорядження командуючого армією «Про видачу дозволів на носіння зброї». Воно діяло на території Галичини, яка знаходилась під окупацією Австро-Угорської армії. Пунктом 1 було затверджено зразок (бланк) дозволу на зброю.

На відміну від цивільного закону Галичини, коли дозвіл на зброю видавали цивільні органи державної виконавчої влади (старости) [2, с. 9], відповідно до розпорядження ця функція перейшла до окружної воєнної комендатури. Особливістю було й те, що головним показником, за яким приймали рішення про видачу дозволу на зброю, була благонадійність, а комендатурі надавали право без пояснень у будь-який час відібрати виданий дозвіл. Як і у попередньому законодавстві передбачалось, що у бланк дозволу на зброю повинна бути вклеєна фотографія. Більше того, передбачалось, що власник дозволу повинен підписатись на вклеєній на дозволі фотографії, а комендант затвердити підпис печаткою. Посвідчення на зброю було дійсне лише на один вид зброї. На відміну від дозволів на зброю, дія яких поширювалась на всю територію держави, відповідно до цього розпорядження зона дії дозволу поширювалась лише на певну територію, визначену у дозволі. Також воєнний комендант мав повноваження видавати дозволи на зброю лише на один рік. Повноваження видачі дозволів на довший термін мав виключно генерал-губернатор. Передбачалось, що при носінні зброї особа повинна мати дозвіл на зброю, а порушники цього розпорядження підлягали штрафу – 1000 крон або ув’язненню на термін до трьох місяців. Розпорядження набирало дію після його оголошення[3, с. 100-103]. Слід відмітити, що дозволи на право носіння та

зберігання зброї видавала й окупаційна влада на території Української держави. Посвідчення заповнювали двома мовами – українською та німецькою.

Розпорядження від 29.11.1915 року «Про проведення полювання» відмінило на окупованих територіях дію Галицького мисливського закону від 1907 року [4]. По аналогії з видачею дозволів на носіння зброї мисливські посвідчення видавались особам, які викликали довіру. Його видавали лише на один календарний рік, вартість посвідчення становила 10 крон. Слід відмітити, що у попередньому цивільному законі найдовший термін видачі посвідчення становив три роки, а вартість річного становила також 10 крон. Якщо плата за видані мисливські посвідчення відповідно до Мисливського закону йшла у бюджет держави, то відповідно до розпорядження від 1915 року вона поступала у бюджет, який використовували виключно на благодійні цілі. Було встановлено новий зразок бланку посвідчення. На відміну від попереднього зразка[5, с. 242-243] у ньому не передбачалось фото. У мисливське посвідчення вписували такі дані: термін та територія дії документу, прізвище та ім'я, професія, віровизнання, вік, місце проживання, дозвіл на зброю. Посвідчення підписував власник посвідчення та військовий комендант. Також у посвідченні містився додаток, в якому вказували дозволені терміни полювання на окремо визначений вид дичини.

Для забезпечення належної охорони дичини мисливські господарства повинні були утримувати мисливських охоронців. Для належного забезпечення їх діяльності на керівництво воєнної комендатури покладались функції видачі «Посвідчення (сертифікату) мисливського охоронця». Таку видачу проводили конкретно визначеним особам за поданням державного лісового управління. Також проводили певну перевірку щодо лояльності осіб до чинної влади. Це посвідчення надавало право мисливському охоронцю полювати також на території, яку він охороняв.

На відміну від мисливського посвідчення у «Посвідченні (сертифікаті) мисливського охоронця» увага приділялась опису зовнішності мисливського охоронця, так як на відміну від дозволу на зброю у цьому посвідченні фотографія не була передбачена: вказували прізвище, ім'я, посаду, місце

роботи, віровизнання, вік, опис обличчя, волосся, очей, губ, носа, особливості будови тіла. Були визначені також терміни добування дичини залежно від їх видів: на лося заборонено полювати з 1 січня по 1вересня (8 місяців), оленя – з 1 січня по 1 серпня (7 місяців), повна заборона на самців козуль (12 місяців), зайців – з 1 лютого по 1 листопада (8 місяців), водних та болотних птахів – з 15 травня по 1 липня (2,5 місяці)

У порівнянні з попереднім Мисливським законом Галичини, який припинив свою дію, констатуємо, що аналогічно 8 місяців складав охоронний термін на зайця, з 2 до 2,5 місяці збільшився термін заборони полювання на водних та болотних птахів [6, с. 27-31]. Повністю заборонили полювати на самців козуль, тоді як у попередньому Мисливському законі охоронний термін складав лише 2,5 місяців. Лише на оленя було зменшено охоронний термін з 9 до 7 місяців [7, с. 345-349]. За порушення цих вимог передбачався штраф – дві тисячі крон або арешт (шість місяців). Мисливські посвідчення, які були видані попередньою владою, були дійсні до 31 грудня 1915 року [8, с. 100-103].

Відповідно до окупаційного Розпорядження воєнного коменданта, яке діяло у галузі мисливства Галичини протягом 1916-1918 р.р., для контролю за полюванням була запроваджена воєнна жандармерія, яка не мала права полювати. Також була заборонена торгівля дичиною. Колективні полювання проходили лише з дозволу воєнного коменданта. На повітових комендантів покладався обов'язок збирати інформацію про місце перебування дичини на території повіту. При завдаванні значних збитків сільськогоспвиробникам органи державної влади були зобов'язані організувати полювання на хижі та шкідливі види дичини. Всю добуту на цих полюваннях дичину (олень, кабан, козуля) слід було продати у лікарню по ціні 2. 50 крон за 1 кг, при чому мисливські трофеї і хутро хижаків становили власність мисливця, який їх добув [9, с. 248-249].

Суспільні конфлікти та війни загострюють питання забезпечення населення продуктами харчування. У вирішенні цього питання зростає регулююча роль органів державної влади. То ж відповідно до Розпорядження від 29.11.1915 року «Про охорону сільськогосподарських тварин» було

заборонено забивати телят, корів до четвертого отелу і корів польської червоної породи, які не ідентифіковані ветеринарним лікарем як ялові; биків, волів, які мають менше шести корінних зубів, свиней вагою менше 100 кг, тварин, які мають явні симптоми вагітності. Вимушений забій тварин дозволявся виключно за дозволом ветеринарного лікаря. Все ж у випадку, якщо власник тварини вирішив її продати, то право на її купівлі мала воєнна комендатура. Для досягнення товарної кондиції тварину за угодою передавали селянину, який її догодовував [10, с. 100-103].

Хоча й австрійською окупаційною владою вживались заходи щодо законодавчого забезпечення обігу зброї, ведення мисливського господарства та полювання, воєнні дії вносили свої корективи. За свідченнями очевидців, на віддалі 60 кілометрів від ліній фронту було знищено всіх копитних мисливських тварини. З особливим завзяттям полювало козацтво та сибірські полки, які в основному і складались з людей, які вміли полювати на своїй батьківщині [11, с. 82-90]. За свідченням тогочасного керівника мисливського господарства у Долинському повіті Яна Марцинківа, росіяни так хотіли полювати, що обшукували помешкання місцевих на предмет капканів, і за найменшої підозри навіть зривали підлоги [12, с. 13-15].

До винищення дичини у Карпатах були причетні як російські, так і австрійські війська, які полювали із застосуванням автоматичної зброї. Лише на Сколівщині під час перебування військових у 1914-1915р.р. було добуто 3 тис. оленів та 1 тис. козуль. Тогочасні свідки стверджували, що бачили, як російські козаки, які були вправними мисливцями, везли у Сколе на кухню 20 возів добутих оленів [13, с. 13-15]. На Коломийщині російські солдати не лише повністю перейшли на харчування дичиною, але й рештки перепродували місцевому населенню. Проте не лише воєнні дії негативно впливали на стан популяції дичини. Не залишилось мисливських охоронців, щоб охороняти дичину на території, де не проходили воєнні дії, так як у 1914 р. практично вся лісова та мисливська охорона була мобілізована до війська [14, с. 350-353]. Внаслідок відсутності мисливської охорони не лише набуло великих масштабів браконьєрство, але й значно розмножились хижаки [15, с. 173-175].

Слід відмітити й варті для наслідування приклади гуманного ставлення до тварин і під час війни. Зокрема, у Станиславові мисливське товариства спільно з владою та Червоним хрестом вплинуло на військових австрійської армії, щоб вони не полювали [16, с. 19].

Негативний вплив війни позначився і на гуманітарному аспекті розвитку мисливства Галичини. Так, під час окупації російськими військами Львова у 1914 році російська влада заборонила діяльність Галицького мисливського товариства [17, с. 177]. Завдяки перереєстрації часопису як приватного видання він продовжував виходити і під час війни, але підпадав під військову цензуру [18, с. 317-321].

Отже, у частині державного управління мисливським господарством та полювання окупаційна влада приділяла велику увагу визначенню кола осіб, яким видавали мисливські посвідчення та дозволи на зброю. Вирішальну роль відігравала лояльність осіб до окупаційної влади. Дія дозволів поширювалась на окремий регіон, а термін дії зменшувався до одного року. При втраті довіри до особи у неї можна було конфіскувати видані документи без пояснень.

Список літератури

1. Настасівський М. Українська еміграція в Сполучених Штатах. – Нью–Йорк., 1943. – С.48.
2. Проців О.Р. Громадський контроль у мисливстві: історія та сучасність/Олег Проців// Полювання та риболовля. – 2013. – №10 (144) жовтень. – С. 9
3. Dziennik rozporządzeń c. i k. Zarządu wojskowego w Polsce. Część XII. - Wydana i rozesłana dnia 2. grudnia 1915. // Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915, dotyczące pozwoleń na noszenie broni i amunicyi. – S.100-103.
4. Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929.
5. Balko R. Jeszcze słów kilka o naszej ustawie łoweickiej / R. Balko // Łowiec [Text]. — 1908. — № 21. — S. 242, 243.

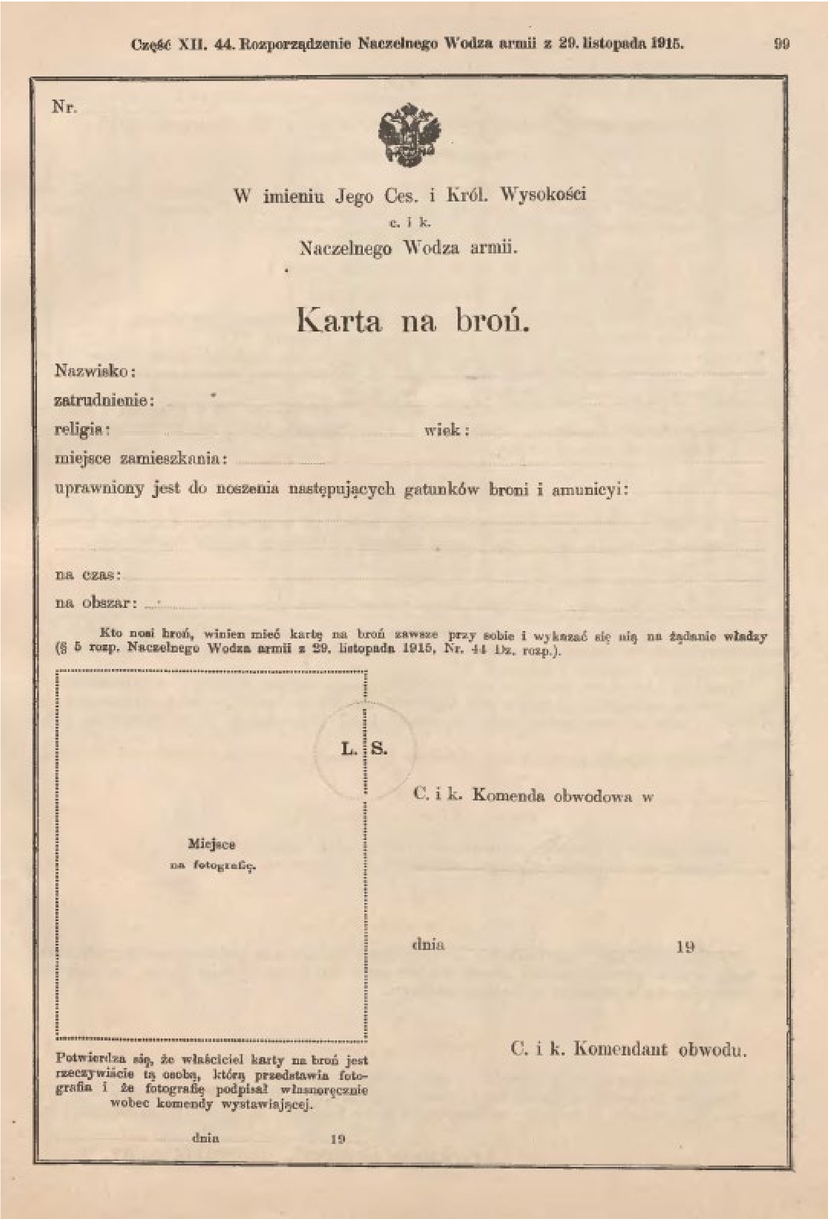
6. Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – S. 27-31.
7. Гунчак М. С. Регулювання термінів полювання в Галичині у XIX-XX ст. / Микола Гунчак, Олег Проців // Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю НПП "Гуцульщина", 18-19 трав. 2012 р. – Косів, 2012. – С. 345 – 349.
8. Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915 o wykonywaniu polowania. // Dziennik rozporządzeń c. i k. Zarządu wojskowego w Polsce. Część XII. - Wydana i rozesłana dnia 2. grudnia 1915. – S.100-103.
9. Gürtler W. Okupacyjne prawo łowieckie / Władysław Gürtler //Łowiec. – 1933. – № 21. – S. 248-249.
10. Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915, dotyczące ochrony zwierząt rolniczych. // Dziennik rozporządzeń c. i k. Zarządu wojskowego w Polsce. Część XII. - Wydana i rozesłana dnia 2. grudnia 1915. S.100-103.
11. Świętorzecki B. Myśliwstwo na Kresach Wshodnich w ostatnim stuleciu 1850-1936.Szkic historyczny. - Malinowszczyzna, 1936. – S.82-90.
12. Marcinków J. Jeleń karpacki//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 13-14. – S. 13-15.
13. Skolskie rykowiska //Łowiec Polski – 2007. – № 9. – S.64-68.
14. Гунчак М. С. Відношення суспільства в Галичині до хижаків за часів Австро-Угорської імперії і Польщі / Микола Гунчак, Олег Проців // Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю НПП "Гуцульщина", 18-19 трав. 2012 р. – Косів, 2012. – С. 350 – 353.
15. Stan zwierzyny w oswobodzonej Galicji//Łowiec. – 1915. – № 21-22. – S. 173-175.
16. Проців О.Р. Історія та сьогодення мисливства міста Івано-Франківська/Олег Проців// Полювання та риболовля. – 2012. – №10(13) липень. – С. 19.

17. Krogulski S. Pół wieku: zarys działalności małopolskiego towarzystwa łowieckiego. – S. 177.
18. Проців О. Р. Діяльність журналу "Łowiec" – друкованого органу Галицького мисливського товариства 1878-1939 рр. / О. Р. Проців // Науковий вісник НЛТУ : зб. наук.-техн. пр. Вип. 20.7. – Л., 2010. – С. 314 – 321.

Додатки

Додаток А

Бланк дозволу на зброю

Część XII. 44. Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915. 99

Nr.

W imieniu Jego Ces. i Król. Wysokości
c. i k.
Naczelnego Wodza armii.

Karta na broń.

Nazwisko:
zatrudnienie:
religia: wiek:
miejsce zamieszkania:
uprawniony jest do noszenia następujących gatunków broni i amunicyi:

na czas:
na obszar:

Kto nosi broń, winien mieć kartę na broń zawsze przy sobie i wykazać się nią na żądanie władzy (§ 5 rozp. Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915, Nr. 44 Dz. rozp.).

Miejsce na fotografię.

L. S.

C. i k. Komenda obwodowa w

dnia 19

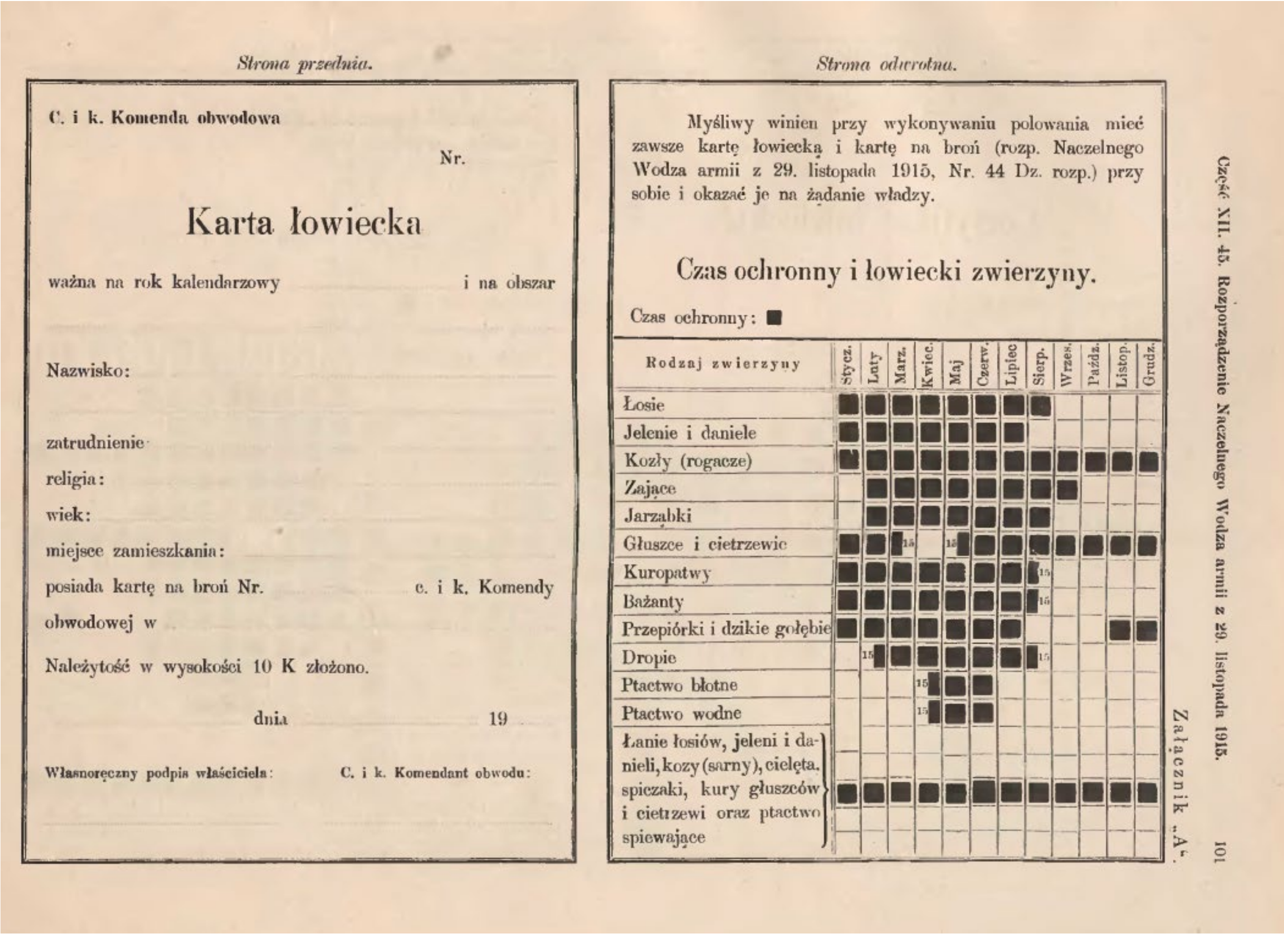
C. i k. Komendant obwodu.

Potwierdza się, że właściciel karty na broń jest rzeczywiście tą osobą, którą przedstawia fotografia i że fotografię podpisał własnoręcznie wobec komendy wystawiającej.

dnia 19

Додаток Б

Бланк посвідчення мисливця

Strona przednia.

C. i k. Komenda obwodowa

Nr.

Karta łowiecka

ważna na rok kalendarzowy i na obszar

Nazwisko:

zatrudnienie:

religia:

wiek:

miejsce zamieszkania:

posiada kartę na broń Nr. c. i k. Komendy obwodowej w

Należytość w wysokości 10 K złożono.

dnia 19

Własnoręczny podpis właściciela: C. i k. Komendant obwodu:

Strona odwrotna.

Myśliwy winien przy wykonywaniu polowania mieć zawsze kartę łowiecką i kartę na broń (rozp. Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915, Nr. 44 Dz. rozp.) przy sobie i okazać je na żądanie władzy.

Czas ochronny i łowiecki zwierzyny.

Czas ochronny: ■

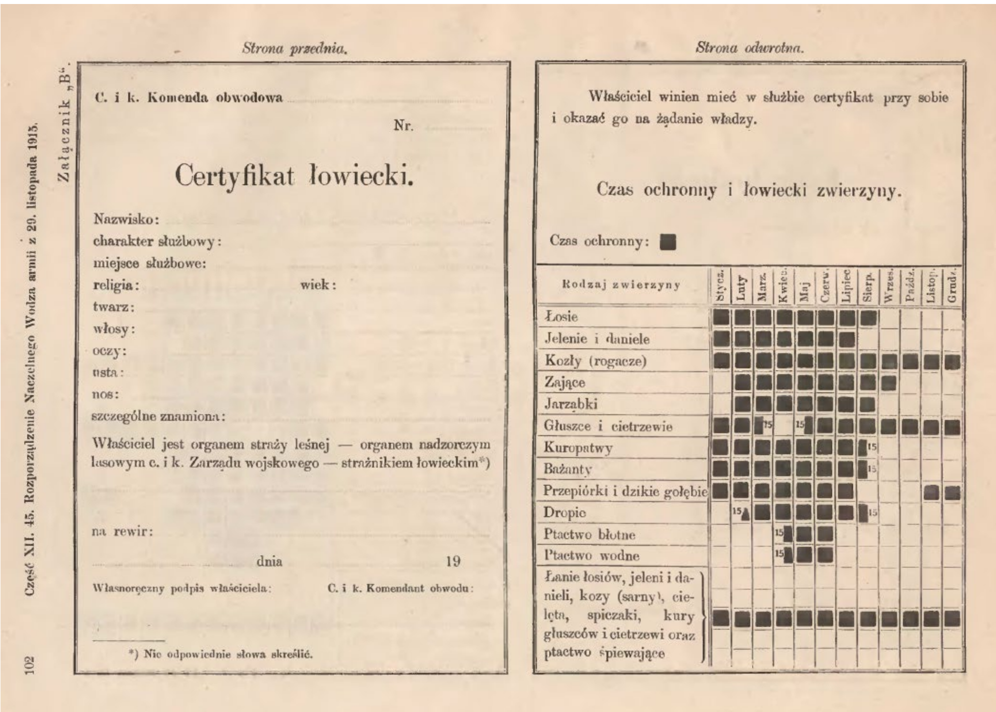
Rodzaj zwierzyny	Stycz.	Luty	Marz.	Kwiec.	Maj	Czerw.	Lipiec	Sierp.	Wrzes.	Paźdz.	Listop.	Grudz.
Łosie	■	■	■	■	■	■	■	■				
Jelenie i daniele	■	■	■	■	■	■	■					
Kozły (rogacze)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zające		■	■	■	■	■	■	■	■			
Jarząbki		■	■	■	■	■	■	■				
Głuszce i cietrzewie	■	■	■ 15		15 ■	■	■	■	■	■	■	■
Kuropatwy	■	■	■	■	■	■	■	■ 15				
Bażanty	■	■	■	■	■	■	■	■ 15				
Przepiórki i dzikie gołębie	■	■	■	■	■	■	■				■	■
Dropie		15 ■	■	■	■	■	■	■ 15				
Ptactwo błotne				15 ■	■	■						
Ptactwo wodne				15 ■	■	■						
Łanie łosiów, jeleni i danieli, kozy (sarny), cielęta, spiczaki, kury głuszców i cietrzewi oraz ptactwo spiewające	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Załącznik „A“.

Część XII. 45. Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915. 101

Додаток В

Бланк мисливського сертифікату

Część XII. 45. Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915. 102

Załącznik „B“.

Strona przednia.

C. i k. Komenda obwodowa

Nr.

Certyfikat łowiecki.

Nazwisko:

charakter służbowy:

miejsce służbowe:

religia: wiek:

twarz:

włosy:

oczy:

usta:

nos:

szczególne znamiona:

Właściciel jest organem straży leśnej — organem nadzorczym lasowym c. i k. Zarządu wojskowego — strażnikiem łowieckim*)

na rewir:

dnia 19

Własnoręczny podpis właściciela: C. i k. Komendant obwodu:

*) Nie odpowiednie słowa skreślić.

Strona odwrotna.

Właściciel winien mieć w służbie certyfikat przy sobie i okazać go na żądanie władzy.

Czas ochronny i łowiecki zwierzyny.

Czas ochronny: ■

Rodzaj zwierzyny	Stycz.	Luty	Marz.	Kwiec.	Maj	Czerw.	Lipiec	Sierp.	Wrzes.	Paźdz.	Listop.	Grudz.
Łosie	■	■	■	■	■	■	■	■				
Jelenie i daniele	■	■	■	■	■	■	■					
Kozły (rogacze)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zające		■	■	■	■	■	■	■	■			
Jarząbki		■	■	■	■	■	■	■				
Głuszce i cietrzewie	■	■	■ 15		15 ■	■	■	■	■	■	■	■
Kuropatwy	■	■	■	■	■	■	■	■ 15				
Bażanty	■	■	■	■	■	■	■	■ 15				
Przepiórki i dzikie gołębie	■	■	■	■	■	■	■				■	■
Dropie		15 ■	■	■	■	■	■	■ 15				
Ptactwo błotne				15 ■	■	■						
Ptactwo wodne				15 ■	■	■						
Łanie łosiów, jeleni i danieli, kozy (sarny), cielęta, spiczaki, kury głuszców i cietrzewi oraz ptactwo śpiewające	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Додаток Г

Додаток до розпорядження «С» Терміни заборонені до полювання

Część XII. 45. Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915. 103

Załącznik „C“.

Czas ochronny i łowiecki zwierzyny.

Czas ochronny: ■

Rodzaj zwierzyny	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
Łosie	■	■	■	■	■	■	■	■				
Jelenie i daniele	■	■	■	■	■	■	■					
Kozły (rogacze)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zające		■	■	■	■	■	■	■	■			
Jarząbki		■	■	■	■	■	■	■				
Głuszce i cietrzewie	■	■	■ 15.		15. ■	■	■	■	■	■	■	■
Kuropatwy	■	■	■	■	■	■	■	■ 15.				
Bażanty	■	■	■	■	■	■	■	■ 15.				
Przepiórki i dzikie gołębie	■	■	■	■	■	■	■				■	■
Dropie		15. ■	■	■	■	■	■	■ 15.				
Ptactwo błotne				15. ■	■	■						
Ptactwo wodne				15. ■	■	■						
Łanie łosiów, jeleni i danieli, kozy (sarny), cielęta, spiczaki, kury głuszców i cietrzewi oraz ptactwo śpiewające	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Всі додатки є за цим посиланням

Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915 o wykonywaniu polowania. // Dziennik rozporządzeń c. i k. Zarządu wojskowego w Polsce. Część XII. - Wydana i rozesłana dnia 2. grudnia 1915. – S.100-103.

Особливості організації мисливства під час окупації Галичини у Першій Світовій війні // Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове видання. – 2016. – № 2. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3_2016/1.pdf